

ความรู้และวิธีการจัดการขยะอันตรายของประชาชน ตำบลบ้านปิน อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

วรรณัน วังหม้อ

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปิน อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้เรื่องขยะอันตรายของประชาชนและวิธีการจัดการขยะอันตรายของประชาชน ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปิน อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย กลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปิน มีทั้งหมด 10 หมู่บ้าน จำนวน 330 ครัวเรือน ทำการเก็บข้อมูลจากผู้แทนครัวเรือนๆ ละ 1 คน คัดเลือกโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างเป็นระบบ (Systematic random sampling)

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับความหมายของขยะอันตรายเป็นอย่างดี แต่ประชาชนบางส่วนเข้าใจว่าขยะอันตรายและขยะมูลฝอยทั่วไปควรเก็บรวบรวมเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อให้หน่วยงานราชการมาเก็บและนำไปคัดแยกเอง โดยมองเห็นว่าการจัดการและการแก้ไขปัญหาขยะอันตรายเป็นหน้าที่ของหน่วยงานราชการเท่านั้น จึงไม่ได้คัดแยกขยะอันตรายในครัวเรือน มีการทิ้งขยะรวมกันทุกประเภท โดยเฉพาะประเภทกระป๋องสเปรย์หรือบรรจุภัณฑ์สารเคมีและสารเคมีทางการเกษตรซึ่งพบว่ามีจำนวนมาก แม้บางส่วนจะมีคัดแยกบ้างแต่ก็ทำเฉพาะขยะที่นำไปขายได้เท่านั้น ผลจากการศึกษานี้ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปิน ควรใช้ผลการศึกษาในการจัดการขยะอันตรายของประชาชน เพื่อพัฒนาระบบการจัดการขยะอันตราย โดยสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะอันตรายเพื่อลดอันตรายต่อสุขภาพของประชาชนและผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในชุมชน

คำสำคัญ : ขยะอันตราย / วิธีการจัดการ / องค์การบริหารส่วนตำบล

* Corresponding author: วรรณัน วังหม้อ, องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปิน อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

Knowledge and Hazardous Waste Management among People in Banpin Sub-district, Dokkumtai District, Payao City

Woranun Wangmor

Banpin Sub-district Administrative Organization, Dokkumtai District, Payao City

Abstract

A purpose of the study was to provide the knowledge and hazardous waste management among people in Banpin Sub-district Administrative Organization, Dokkumtai District, Payao City. Descriptive research was applied. People who lived in Banpin Sub-district Administrative Organization are sampling of the study, including 10 villages or 330 families. One person would be representative a family by systematic random sampling.

The results found that most sampling already had a knowledge about meaning of hazardous waste well. However, some people believed that hazardous waste and general waste was able to keep them all together in a same place. Then, government sector would separate them all later. They believed that government sector was a person who must take care of all waste only. Therefore, they didn't concern much about separating different type of all wastes, especially, canister, chemical packaging or chemical in agriculture. They sometimes might separate only waste that they was able to sale it later. Banpin Sub-district Administrative Organization should apply the result of this study to manage the hazardous waste. Also, developing the strategy of hazardous waste management by distributing the knowledge to people. Moreover, people should be persuaded to the hazardous waste management for decreasing health hazards and effective of environment in community.

KEY WORDS: HAZARDOUS WASTE / MANAGEMENT / SUB-DISTRICT
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

* Corresponding author: Woranun Wangmor, Banpin Sub-district Administrative Organization,
Dokkumtai District, Payao City

บทนำ

ตลอดช่วง 5 ปี ที่ผ่านมาปัญหาขยะมูลฝอยของประเทศไทยมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น อีกทั้งประชาชนไม่เห็นความสำคัญในการคัดแยกขยะมูลฝอยและของเสียก่อนทิ้ง จึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมในด้านต่างๆ เช่น เกิดมลพิษทางดิน มลพิษทางน้ำ มลพิษทางอากาศ และปัญหาด้านสาธารณสุข¹ ซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน อาทิ มึกลิ้นเหม็น เป็นแหล่งเพาะพันธุ์แมลงวัน และสัตว์นำโรคอื่นๆ มาสู่คน น้ำจากขยะที่อาจซึมลงไปใต้น้ำใต้ดิน ทำให้เกิดมลพิษในน้ำและในดิน ปัจจุบันการดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอยในประเทศไทยยังขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากหน่วยงานรัฐแต่ละแห่ง ขาดงบประมาณ ขาดบุคลากร ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการที่เหมาะสม และเกิดความขัดแย้งในการดำเนินการ รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสม เพราะในปัจจุบันส่วนใหญ่จะนำขยะมูลฝอยที่เก็บรวบรวมจากแหล่งชุมชนมากองรวบรวมบนพื้นดิน แล้วปล่อยให้ย่อยสลายเองตามธรรมชาติ หรือนำไปเผาทำลาย ซึ่งการกำจัดโดยวิธีนี้ก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชน^{2,3} นอกจากนี้ยังพบปัญหาเรื่องการจัดหาสถานที่ทิ้งและทำลาย

ที่หายาก และมีค่าใช้จ่ายสูงมาก รวมทั้งพฤติกรรมของประชาชนโดยทั่วไป ยังทิ้งขยะมูลฝอยโดยขาดจิตสำนึก และปล่อยให้ เป็นภาระของหน่วยงานที่รับผิดชอบ⁴ ทำให้มีปริมาณขยะเกิดขึ้นมากมายแม้ว่ามีการนำขยะมูลฝอยบางส่วนทิ้งที่มาจากชุมชนและภาคอุตสาหกรรมมาคัดแยกเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ แต่ในขณะเดียวกันขยะที่เป็นของเสียอันตรายมีเพิ่มขึ้นทุกปี⁵ ดังนี้ (1) กรมควบคุมมลพิษประมาณการว่าของเสียอันตรายจากอุตสาหกรรมในปี 2555 ส่วนใหญ่เป็นของเสียอันตรายจากอุตสาหกรรม 3.95 ล้านตัน โดยภาคตะวันออกมีสัดส่วนของเสียเกิดขึ้นมากที่สุด 2.21 ล้านตัน หรือร้อยละ 46.40 รองลงมา คือ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล 0.92 ล้านตัน หรือร้อยละ 19.4 และภาคกลาง 0.69 ล้านตัน หรือร้อยละ 14.50 (2) ของเสียอันตรายจากชุมชนมีปริมาณเกิดขึ้น 712,270 ตัน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2554 ร้อยละ 0.7 ส่วนใหญ่ร้อยละ 51 เป็นซากเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (Waste from Electrical and Electronic Equipment) และของเสียอันตรายประเภทอื่น คิดเป็นร้อยละ 49 (3) ขยะมูลฝอยติดเชื่อมีปริมาณเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ⁶ โดยข้อมูลปี 2555 ประมาณการว่ามีขยะมูลฝอยติดเชื่อประมาณ 43,800

ต้นต่อปี ซึ่งหากเปรียบเทียบกับมูลฝอยทั่วไป พบว่า ปริมาณมูลฝอยทั่วไป 1 วัน เทียบได้กับปริมาณขยะมูลฝอยติดเชื้อที่เกิดขึ้นใน 1 ปี (4) สารอันตรายจากภาคอุตสาหกรรมมีการนำเข้าในปี 2555⁷ จำนวน 199 รายการ จาก 525 รายการ รวม 6,215,053 ตัน สูงกว่าปีที่ผ่านมาเป็นจำนวน 3,218,010.69 ตัน คิดเป็นร้อยละ 107 และส่งออกในปี 2555 จำนวน 86 รายการ จาก 525 รายการ รวม 2,303,842.22 ตัน สูงกว่าปีที่ผ่านมาเป็นจำนวน 579,871.01 ตัน คิดเป็นร้อยละ 33.64 (5) สารอันตรายจากภาคเกษตรกรรมมีการนำเข้าในปี 2555 จำนวน 221 รายการ รวม 134,378.18 ตัน ส่วนใหญ่เป็นวัตถุอันตรายประเภทสารกำจัดวัชพืช สารกำจัดแมลง สารป้องกันและกำจัดโรคพืช และสารควบคุมการเจริญเติบโตของพืช โดยสารเคมีที่มีการนำเข้าสูงสุด 10 อันดับแรก¹ รวม 100,855.87 ตัน โดยการส่งออกร้อยละ 40 เป็นสารไกลโฟเซต ไอโซโพรพิลแอมโมเนียม ซึ่งเป็นสารกำจัดวัชพืช และมีการส่งออกสารเคมีสูงสุด 10 อันดับแรก รวม 4,150.59 ตัน โดยการส่งออกร้อยละ 31 เป็นสารไดฟิโนโคนาโซลและโพรพิโคนาโซล ซึ่งมีอันตรายต่อร่างกายและจำเป็นต้องมีการจัดการที่ถูกต้อง⁸ บทบาท

ของหน่วยงานในท้องถิ่นโดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบล⁹⁻¹¹ จึงมีความสำคัญในการดำเนินการเพื่อให้ประชาชนได้รับความปลอดภัยและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปิน มีจำนวนประชากรในเขตรับผิดชอบ จำนวน 1,728 ครัวเรือน รวมทั้งสิ้น 5,250 คน มีขยะมูลฝอยที่ต้องดำเนินการประมาณ 2.4 ตันต่อวัน และปริมาณขยะมูลฝอยอันตรายจากภาคเกษตรกรรมมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร และมีการใช้วัตถุอันตรายประเภทสารกำจัดวัชพืช สารกำจัดแมลง สารป้องกันและกำจัดโรคพืช และสารควบคุมการเจริญเติบโตของพืช ซึ่งสารเคมีเหล่านี้ได้ถูกนำมาใช้ในการเกษตร แต่การบริหารจัดการขยะมูลฝอย ยังไม่เป็นไปตามหลักสุขาภิบาล โดยส่วนใหญ่ยังมีการจัดการขยะมูลฝอยให้เป็นไปตามวิธีของชุมชน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้สนใจศึกษาความรู้เกี่ยวกับขยะอันตราย และวิธีการจัดการขยะอันตรายของประชาชนเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานเพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการขยะอันตรายให้มีความปลอดภัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้เรื่องขยะอันตรายของประชาชนในพื้นที่ความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปิน อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

2. เพื่อศึกษาวิธีการจัดการขยะอันตรายของประชาชนในพื้นที่ความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปิน อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาคั้งนี้เป็นการศึกษาความรู้เรื่องขยะอันตรายของประชาชนและวิธีการจัดการขยะอันตรายของประชาชน ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปิน อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา โดยเลือกจากผู้แทนสมาชิกในครัวเรือน ของแต่ละหมู่บ้าน รวมจำนวน 330 ครัวเรือน

นิยามศัพท์เฉพาะ

วิธีการจัดการขยะอันตราย หมายถึง การควบคุมปริมาณขยะอันตรายที่เกิดขึ้น ตั้งแต่การใช้ การจัดเก็บ การขนถ่าย การขนส่ง กระบวนการแปรสภาพ การทิ้ง การทำลาย การฝังกลบ ฯลฯ

ขยะอันตราย หมายถึง ขยะที่มีคุณสมบัติเป็นสารไวไฟ กัดกร่อน

เกิดปฏิกิริยาได้ง่าย มีสารพิษปะปนหรือมีตัวทำละลาย เสื่อมคุณภาพ ปนเปื้อนหรือกากตะกอนที่เกิดจากการผลิตหรือเกิดจากระบบบำบัดน้ำเสีย ซึ่งประกอบด้วย (1) ของเสียอันตรายจากอุตสาหกรรม (2) ของเสียอันตรายจากชุมชน (3) ขยะมูลฝอยติดเชื้อ (4) สารอันตรายจากภาคอุตสาหกรรม และ (5) สารอันตรายจากภาคเกษตรกรรม

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้ทราบระดับความรู้เรื่องขยะอันตรายของประชาชนในพื้นที่ความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปิน อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการจัดทำเนื้อหาให้ความรู้และสร้างความเข้าใจเรื่องขยะอันตรายแก่ประชาชน

2. ทำให้ทราบวิธีการจัดการขยะอันตรายของประชาชนในพื้นที่ความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปิน อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการปรับแนวทางและสารสนเทศในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดเก็บขยะอันตรายให้มีความปลอดภัย

ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ผู้ศึกษามีแหล่งข้อมูลในการศึกษาดังนี้

1. ศึกษาจากเอกสาร หนังสือ วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. เก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปิน

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปิน จำนวน 10 หมู่บ้าน จำนวน 1,728 ครัวเรือน ทำการคำนวณขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางสุ่มของ Krejcie & Morgan (1970) ได้ขนาดตัวอย่างจำนวนอย่างน้อย 313 ครัวเรือน ผู้วิจัยเพิ่มขนาดตัวอย่างจำนวนอีกร้อยละ 5 เพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุมมากยิ่งขึ้น รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 330 ครัวเรือน และใช้วิธีการสุ่มอย่างเป็นระบบ (Systematic random sampling) จากรายชื่อเลขที่บ้าน โดยเก็บข้อมูลจากผู้แทนครัวเรือนๆ ละ 1 คน ด้วยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive

sampling) มีเกณฑ์ในการคัดเลือกดังนี้ คือ (1) เป็นผู้มีภูมิลำเนาในพื้นที่และอยู่อาศัยมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี และ (2) ทำหน้าที่หลักในการจัดเก็บและจำหน่ายขยะในครัวเรือน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกครอบครัว อาชีพ รายได้ และรายจ่าย

ตอนที่ 2 ความรู้เรื่องขยะอันตรายของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปิน อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา จำนวน 14 ข้อ

ตอนที่ 3 วิธีการจัดการขยะอันตรายจากครัวเรือนของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปิน อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา จำนวน 13 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากแบบสอบถาม ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์หาค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ผลการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 330 คน เป็นเพศชาย ร้อยละ 61.80 และเพศหญิง ร้อยละ 38.20 กลุ่มตัวอย่างมีอายุ 41-50 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 43.00 รองลงมา อายุ 31 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.10 อายุ 51 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 22.40 ตามลำดับ มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา/อนุปริญญา มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.50 รองลงมา ระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 37.00 ระดับต่ำกว่าประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 15.50 ตามลำดับ

นอกจากนี้พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีสถานภาพคู่มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 70.90 รองลงมา หย่าร้าง/หม้าย คิดเป็นร้อยละ 14.90 และ โสด น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 14.20 กลุ่มตัวอย่างมีอาชีพหลักเป็นเกษตรกรมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 56.40 รองลงมาคือ รับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 27.30 ค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 10.00 พนักงานบริษัท/ห้างร้าน/ร้านค้า คิดเป็นร้อยละ 3.60 และรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 2.70 รายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามคุณลักษณะ (n=330)

คุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
1) ชาย	204	61.80
2) หญิง	126	38.20
อายุ		
1) ต่ำกว่า 20 ปี	6	1.80
2) 20 - 30 ปี	22	6.70
3) 31 - 40 ปี	86	26.10
4) 41 - 50 ปี	142	43.00
5) 51 ปีขึ้นไป	74	22.40
ระดับการศึกษา		
1) ต่ำกว่าประถมศึกษา	51	15.50
2) ประถมศึกษา	122	37.00
3) มัธยมศึกษา/อนุปริญญา	134	40.50
4) ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	23	7.00

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามคุณลักษณะ (n=330) (ต่อ)

คุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
สถานภาพสมรส		
โสด	47	14.20
คู่	234	70.90
หม้าย/หย่าร้าง	49	14.90
ขนาดของจำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
1 คน	6	1.80
2 คน	55	16.70
3 - 4 คน	261	79.10
5 คนขึ้นไป	8	2.40
อาชีพหลักของครัวเรือน		
เกษตรกร	186	56.40
รับจ้างทั่วไป	90	27.30
ค้าขาย	33	10.00
รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	9	2.70
พนักงานบริษัท/ห้างร้าน/ร้านค้า	12	3.60

ผลการศึกษาการจัดการขยะอันตรายของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปิน อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ผู้ศึกษาได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการศึกษาไว้ดังนี้ คือเพื่อศึกษาความรู้เรื่องขยะอันตรายและศึกษาวิธีการจัดการขยะอันตรายของประชาชนในพื้นที่ความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปิน สามารถสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ได้ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ความรู้เรื่องขยะอันตรายของประชาชน

พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ มีความรู้เกี่ยวกับความหมายของขยะอันตรายเป็นอย่างดี แต่ก็ยังมีประชาชนอยู่ส่วนหนึ่งที่ไม่เข้าใจว่าขยะอันตรายและขยะมูลฝอยทั่วไปควรเก็บรวบรวมเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปิน ดำเนินการจัดเก็บและนำไปคัดแยกเอง โดยเห็นว่าการจัดการและการแก้ไขปัญหา

ขยะอันตรายเป็นหน้าที่ของหน่วยงานราชการเท่านั้น และประชาชนส่วนใหญ่มองว่าการกำจัดขยะอันตรายไม่ควรกำจัดโดยวิธีการฝังกลบ ซึ่งจริงๆ แล้วการฝังกลบที่ถูกหลักสุขาภิบาลเป็นการกำจัดขยะอันตรายที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนและสิ่งแวดล้อมได้น้อยที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า

ประชาชนส่วนใหญ่ขาดความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับวิธีการจัดการขยะอันตราย เช่น เข้าใจว่าขยะอันตรายและขยะมูลฝอยทั่วไปควรเก็บรวบรวมเข้าไว้ด้วยกันได้ และคิดว่าการแก้ไขปัญหาขยะอันตรายเป็นหน้าที่ของหน่วยงานราชการเท่านั้น รายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความรู้เรื่องขยะอันตราย

ความรู้เรื่องขยะอันตราย	คำตอบ			จำนวนที่ตอบถูกต้อง
	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ทราบ	
1. ขยะอันตราย คือขยะมูลฝอยที่มีการปนเปื้อนมีพิษอันตรายต่อสิ่งมีชีวิต สิ่งแวดล้อมและเมืองค์ประกอบของวัตถุที่อาจจะเปิดได้	191 (57.90)	30 (9.10)	109 (33.00)	191 (57.90)
2. เศษอาหาร เศษผัก เปลือกผลไม้ ถือเป็นขยะอันตราย	88 (26.60)	221 (67.00)	21 (6.40)	221 (67.00)
3. แบตเตอรี่ ภาชนะบรรจุสารกำจัดศัตรูพืช ขวดน้ำยาล้างห้องน้ำ ถ่านไฟฉาย หลอดไฟ ยาหมดอายุ เป็นขยะอันตราย	270 (81.80)	20 (6.10)	40 (12.10)	270 (81.80)
4. มิดโคนหวด ผ้าพันแผล และสำลีที่ใช้แล้ว เป็นขยะอันตราย	285 (86.40)	30 (9.10)	15 (4.50)	285 (86.40)
5. การคัดแยกขยะอันตรายทำให้ปริมาณสารอันตรายน้อยลง	293 (88.80)	13 (3.80)	24 (7.40)	293 (88.80)
6. การแก้ไขปัญหาขยะอันตรายเป็นหน้าที่ของหน่วยงานราชการเท่านั้น	165 (50.00)	160 (48.50)	5 (1.50)	160 (48.50)
7. ขยะอันตรายและขยะมูลฝอยทั่วไปควรเก็บรวบรวมเข้าไว้ด้วยกัน	149 (45.20)	167 (50.60)	14 (4.20)	167 (50.60)

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความรู้เรื่องขยะอันตราย (ต่อ)

ความรู้เรื่องขยะอันตราย	คำตอบ			จำนวนที่ ตอบถูกต้อง
	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ ทราบ	
8. ขยะอันตรายทำให้เกิดผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อม และเป็นอันตรายต่อมนุษย์ มากกว่าขยะมูลฝอย	277 (83.90)	11 (3.30)	42 (12.70)	277 (83.90)
9. การแยกขยะอันตรายต่างๆ ก่อนนำไปทิ้ง เป็นสิ่งจำเป็น	291 (88.20)	33 (10.00)	6 (1.80)	291 (88.20)
10. การหลีกเลี่ยงการใช้ถุงพลาสติก โฟม สามารถช่วยลดปริมาณขยะได้	310 (93.90)	12 (3.60)	8 (2.40)	310 (93.90)
11. การคัดแยกขยะก่อนทิ้งช่วยแก้ไขปัญหา สิ่งแวดล้อม	301 (91.20)	9 (2.70)	20 (6.10)	301 (91.20)
12. ขยะอันตราย ไม่ควรกำจัดโดยวิธีการฝังกลบ	155 (47.00)	75 (22.70)	100 (30.30)	155 (47.00)
13. การกำจัดขยะอันตรายมีวิธีการเหมือนขยะ ทั่วไป	56 (17.00)	180 (54.50)	94 (28.50)	180 (54.50)
14. ขยะทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ชุมชนไม่ เป็นระเบียบเรียบร้อย และเป็นแหล่ง เพาะพันธุ์เชื้อโรค	322 (97.60)	3 (0.90)	5 (1.50)	322 (97.60)

ตอนที่ 2 วิธีการจัดการขยะอันตรายจาก ครัวเรือนของประชาชน

การจัดการขยะอันตรายของ
ประชาชนในพื้นที่ความรับผิดชอบของ
องค์การบริหาร ส่วนตำบลบ้านปิน อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา พบว่าประชาชน
ส่วนใหญ่ไม่ได้คัดแยกขยะอันตรายใน
ครัวเรือนโดยจะทิ้งรวมกันทุกประเภท

โดยเฉพาะประเภทกระป๋องสเปรย์หรือ
บรรจุภัณฑ์สารเคมี และสารเคมีทางการ
เกษตร ซึ่งมีจำนวนมากเนื่องจากประชาชน
ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร โดยจะนำไปทิ้ง
รวมกันเพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบล
บ้านปิน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบ
ทำหน้าที่กำจัดต่อไป ส่วนขยะอันตราย
ประเภทขวดบรรจุภัณฑ์ทำความสะอาด

สุขภัณฑ์ล้างห้องน้ำและล้างจาน และขยะมูลฝอยแห้ง เศษกระดาษ หนังสือพิมพ์ พลาสติก ที่สามารถนำไปขายได้ ส่วนใหญ่แล้วจะคัดแยกเก็บรวบรวมไว้เพื่อขายให้รถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ที่รับซื้อของเก่าตามหมู่บ้าน จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า

ประชาชนส่วนใหญ่จะนำขยะทิ้งรวมกันทุกประเภท โดยจะคัดแยกเพียงขยะที่ขายได้เท่านั้น โดยไม่ตระหนักว่าขยะอันตรายแต่ละประเภทที่ทิ้งรวมกันนั้นจะส่งผลกระทบต่อตนเองและสิ่งแวดล้อม ดังรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามวิธีการจัดการขยะอันตราย
(n=330)

วิธีการจัดการขยะอันตราย	จำนวน	ร้อยละ
1. วิธีการกำจัดขยะอันตรายในครัวเรือน		
1) กำจัดเอง	34	10.30
2) ส่งให้ อบต. ดำเนินการ	192	58.20
3) กำจัดเอง หรือให้ อบต. กำจัดเป็นบางครั้ง	58	17.60
4) กำจัดเอง หรือให้ อบต. กำจัดเป็นบางส่วน	45	13.60
5) อื่นๆ ได้แก่ นำไปทิ้งชุมชนอื่น	1	0.30
2. ประเภทภาชนะใส่ขยะอันตรายในครัวเรือน		
1) ถังขยะมีฝาปิด	219	66.40
2) ตะกร้า/เข่ง	65	19.70
3) ถังพลาสติก	45	13.60
4) อื่นๆ ได้แก่ กล่องพิเศษ	1	0.30
3. ท่านมีการคัดแยกขยะอันตรายในครัวเรือนของท่านอย่างไร		
1) ไม่ได้คัดแยก (ทิ้งรวมกันทุกประเภท)	179	54.20
2) คัดแยกเป็นบางครั้ง	110	33.30
3) คัดแยกทุกครั้ง	41	12.50
4. ปริมาณขยะอันตรายทุกประเภทในครัวเรือน (กิโลกรัมเฉลี่ยต่อเดือน)		
1) 1 - 2 กิโลกรัม	128	38.80
2) 3 - 4 กิโลกรัม	96	29.10
3) 5 - 6 กิโลกรัม	32	9.70
4) มากกว่า 6 กิโลกรัม	74	22.40

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามวิธีการจัดการขยะอันตราย
(n=330) (ต่อ)

วิธีการจัดการขยะอันตราย	จำนวน	ร้อยละ
5. ประเภทของขยะอันตรายในครัวเรือน		
1) หลอดไฟ ถ่านไฟฉาย ถ่านนาฬิกา	42	12.70
2) แบตเตอรี่มือถือ ชิ้นส่วนรถยนต์	4	1.30
3) กระป๋องสเปรย์บรรจุภัณฑ์เคมี สารเคมีการเกษตร	142	43.00
4) ขวดบรรจุภัณฑ์ทำความสะอาดห้องน้ำ ล้างจาน	137	41.50
5) มีดโกนหนวด ผ้าพันแผล สำลีใช้แล้ว	5	1.50
6. วิธีการจัดขยะอันตราย ประเภทหลอดไฟ ถ่านไฟฉาย และถ่านนาฬิกา		
1) ทิ้งขยะ	276	83.70
2) เผา	16	4.80
3) ฝังกลบ	26	7.90
4) ขยาย	12	3.60
7. วิธีการจัดขยะอันตราย ประเภทแบตเตอรี่มือถือ ชิ้นส่วนรถยนต์		
1) ทิ้งขยะ	194	58.80
2) เผา	16	4.80
3) ฝังกลบ	9	2.70
4) ขยาย	111	33.70
8. วิธีการจัดขยะอันตราย ประเภทกระป๋องสเปรย์บรรจุภัณฑ์เคมี สารเคมีการเกษตร		
1) ทิ้งขยะ	221	67.00
2) เผา	18	5.50
3) ฝังกลบ	17	5.20
4) ขยาย	74	22.30
9. วิธีการจัดขยะอันตราย ประเภทขวดบรรจุภัณฑ์ทำความสะอาดห้องน้ำ ล้างจาน		
1) ทิ้งขยะ	106	32.10
2) เผา	19	5.80
3) ฝังกลบ	4	1.20
4) ขยาย	201	60.90

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามวิธีการจัดการขยะอันตราย
(n=330) (ต่อ)

วิธีการจัดการขยะอันตราย	จำนวน	ร้อยละ
10. วิธีการจัดขยะอันตราย ประเภทมีดโกนหนวด ผ้าพันแผล และสำลีที่ใช้แล้ว		
1) ทิ้งขยะ	181	54.80
2) เผา	99	30.00
3) ฝังกลบ	28	8.50
4) ขยาย	22	6.70
11. วิธีการจัดขยะมูลฝอยแห้ง เศษกระดาษ หนังสือพิมพ์ พลาสติก ฯลฯ		
1) ทิ้งขยะ	69	20.90
2) นำไปขาย	245	74.20
3) นำกลับมาใช้ใหม่	16	4.90
12. แหล่งจำหน่ายขยะที่ครัวเรือนคัดแยก		
1) ซาเล้งรับซื้อของเก่า	271	82.10
2) ร้านรับซื้อของเก่าในชุมชน	50	15.20
3) ร้านรับซื้อของเก่านอกชุมชน	9	2.70
รวม	330	100

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลจากการศึกษาการจัดการขยะอันตรายของประชาชนองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปิน อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรมีการรณรงค์ให้ความรู้ในเรื่องขยะอันตรายและวิธีการจัดการขยะอันตรายที่ถูกต้องแก่ประชาชน โดยขอความร่วมมือประชาชนให้มีการคัดแยกขยะอันตรายใส่ภาชนะที่สามารถมองเห็น

ได้อย่างชัดเจนแยกต่างหากจากขยะทั่วไป โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการนัดหมายวันและเวลาจัดเก็บขยะที่แน่นอน เพื่อป้องกันมิให้ขยะอันตรายถูกเก็บไว้นานเกินไป หรือถูกทิ้งในที่สาธารณะต่างๆ จนอาจเกิดอันตรายกับประชาชนทั่วไป

2. มีการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ที่ถูกต้องในการจัดเก็บหรือทำลายอย่างถูกวิธี และมีใช้เป็นการฝากภาระไว้กับหน่วยงานรัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว

ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการคัดแยก จัดเก็บ เพื่อรอการส่งมอบ หรือรู้วิธีการทำงานที่เหมาะสมกับขยะอันตรายแต่ละประเภท และหลีกเลี่ยงการนำ ขยะอันตรายและขยะมูลฝอยทั่วไปมาเก็บรวบรวมเข้าไว้ด้วยกัน

3. วิธีการกำจัดขยะอันตรายในครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างพบว่ามีความมากที่มีการกำจัดเองในครัวเรือน แม้ว่าจะมีการกระทำเป็นครั้งคราวก็ตาม องค์การบริหารส่วนตำบลฯ ควรมีการให้ความรู้ และการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นครอบครัวที่มีขยะอันตราย ซึ่งน่าจะเป็นครอบครัวที่มีอาชีพเกษตรกรรม ทั้งนี้ อาจมีการจำแนกประเภทและจัดทำทะเบียนรายชื่อไว้เพื่อใช้เป็นข้อมูลจัดทำทะเบียนบรรจุหรือสิ่งสนับสนุนในการจัดการขยะอันตรายให้ปลอดภัย

4. หน่วยงานที่มีหน้าที่เก็บรวบรวมขยะอันตรายจากชุมชน ควรมีรูปแบบการจัดการที่หลากหลายตามความพร้อมในด้านต่างๆ เช่น การจัดตั้งถังขยะอันตรายเป็นการเฉพาะ การกำหนดจุดทิ้งและกำหนดตารางเวลาจัดเก็บที่แน่นอน หรือการจัดให้มีวันพิเศษเพื่อรวบรวมขยะอันตรายที่เกิดจากชุมชน ซึ่งในแต่ละรูปแบบอาจต้องมีการติดตาม

ประเมินผลเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานร่วมกับชุมชน

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2555-2559. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โรงพิมพ์ดอกเบญจ.
2. สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย. กรมควบคุมมลพิษ. คู่มือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการเก็บรวบรวมขนส่ง และกำจัดของเสียอันตรายจากชุมชน. กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2550.
3. พชร หอวิจิตร. การจัดการขยะมูลฝอย. ภาควิชาวิศวกรรมสิ่งแวดล้อม คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2549.
4. รวิกานต์ แสนไชย. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแบบยั่งยืน: กรณีศึกษาธนาคารขยะชุมชนวัดกลางเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2544.

5. สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย. กรมควบคุมมลพิษ. การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างครบวงจร. คู่มือสำหรับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2552.
6. สุทธิรักษ์ สุจิตตานนท์. ขยะมูลฝอย. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://www.web.ku.th/schoolnet/snet/envi/garbet/garbetn.htm>. 11 ธันวาคม 2556.
7. รายงานการจัดสัมมนาคณะกรรมการวิชาการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสภาผู้แทนราษฎร. “ปี 2558 ขยะล้นเมือง”. ห้องประชุมคณะ-กรรมการสภาผู้แทนราษฎร. 2555.
8. กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน. คู่มือการคัดแยกขยะอันตรายในสำนักงาน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บริษัทราไทยเพรส จำกัด. 2551.
9. สำนักงานเทศบาลนครพิษณุโลก. รูปแบบและการบริหารจัดการขยะมูลฝอยเทศบาลนครพิษณุโลก. จังหวัดพิษณุโลก. 2555.
10. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (ม.ป.ป.). มาตรฐานการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย. 2550.
11. วีระ บำรุงศรี. องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นกับการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย: ศึกษากรณีจังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 2549.